

Dopisnik iz Pariza začena svoj popis s tem, kar drugod pravimo, da „suknja dela moža“ — to je, v kakošnih posodah in v kolikšni meri so dežele avstrijskega cesarstva poslale svoje kmetijske pridelke.

Najpred razlaga o tem razločke, kako ravnajo Francozi, kako Angleži, kako Avstrijanci itd., kadar katero stvar na ogled postavljajo. Francoz — pravi gosp. dopisnik — vé semena, žita ali druge rastline tako lično napraviti v vezke in kranceljne, da je veselje jih ogledovati, — Anglež oliko ali politira vsak sodec, kamor kaj položi, — Avstrijanec napravi le navadne kište s predalčki ali vzame žakelj, da vsuje mervico žita ali kaj drugega noter, kar hoče v razstavo poslati, — pa tudi vsaka škatljica, vsak peharček, vsako steklo mu je prav, da le — derži. Kupčijska zbornica v Lvovu (Lemberg) je poslala svoje razstavke v bornih lesenih skledah, — ljubljanska kmetijska družba si je izbrala par steklenic, — koruza Šlezingerjeva ni bila celó v nobeni posódi itd. Potem pride na mero, koliko je namreč bilo vsake stvari iz te ali une dežele poslano; zabavlja Ogrom, da so svojih pridelkov tako malo poslali itd.

V vsem tem ne vémo: koliko je resnice, koliko ne; — če pa je vse drugo tako resnično, kakor to, kar on pravi od steklenic ljubljanske kmetijske družbe, nam ne bo zameril, ako mu rečemo, da se je mešal (da bi bil nalašč lagal, nočemo misliti) ali pa da je bil kak copernik v razstavi, ki je 14 precéj velikih lesenih tružic premenil v par steklenic! Kmetijska družba je namreč, razun za model vezanega krajnskega kozolca in panjú, za vsih 14 razstavkov, ki jih je poslala v Pariz, narediti dala enako velike, lične tružice, katerih vsaka je držala četert mernika. Dosti velika mera za presojo vsake stvari!

Pa pustimo to. Gosp. dopisnik se je, ker je veliko ogledoval, lahko enmalo mešal. Poslušajmo raj, kaj pravi od krajnskih razstavkov.

Razun suhih češpelj, ktere, čeravno so bile lepe izbrane, graja, da po dimu diše, vse drugo hvali: posebno omenuje lepe hitrice, ježic (konopra) in rudečega vinskega kamnja (Weinstein), od kterelega celó pravi, da za vse druge avstrijske dežele, ktere vendar veliko kupčujejo z njim, je bil krajnski edini namestovavec. Koruza krajnska je pa bila ogledovavcem pariške razstave tako silno všeč, da razun enega sterža so posli vsi drugi ribniške in gorenske sorte, ki jih je kmetijska družba v Pariz poslala. Čudno je, da se gosp. dopisnik zavzemlje o tem, da je le en sterž vidil; saj kvala Bogu! koruza na Krajnskem ni tičje mleko, da bi bila kmetijska družba iz vse dežele le en sterž vkup spravila, in od naše kupčijske zbornice, kteri smo vse blago za odpravo v Pariz izročili, tudi ni misliti, da bi bila tružico odperla in koruzo pouzerala do enega sterža!

Pa pustimo tudi to. Veseli nas, da krajnski pridelki so pohvaljeni, in nadjamo se, da tudi ajdi naši, verhopoljskem u vinu itd. se od druge strani ni pohvala odrekla; ali prezreti ne smémo, da naše suhe češplje tudi v Parizu niso ljudém všeč bile. Že večkrat smo v „Novicah“ od tega govorili in prav natanko smo v 12. listu leta 1853 dokazali, da naše sušivnice (z malo izjemki) ne veljajo nič, da naše kakor horvaške suhe češplje so v ceni zmiraj za kaka 2 forinta in še več nižje kakor bosniške, in vzrok tega je, da naši ljudjé jih večidel suše na dimu, ne pa v edini gorkoti; potrosi se veliko derv, blago je pa vendarle malo vredno. Povedali smo v omenjenem listu, kako naj se narejajo dobre sušivnice, pa ne vémo, ali nismo le boba v steno metali. Se vé da kdor sam doma povziva svoj pridelk, tak ni zberčen, — al kdor hoče svoje blago dobro prodati, tak naj pomisli, da trgovci dobro poznajo razloček med lepo posušenimi in pa med zakajenimi in sožganimi češpljami. Tega so se zdaj

lahko vnovič prepričali iz pričujočega pariškega pisma. Naj bi ne bil vnovič klic vpijočega v puščavi!

Zgodovinske reči.

Krajnsko zgodovinsko društvo — Cerngrob in več družega.

Spisal P. Hicinger.

Ni davno, kar me je neki gosp. pisatelj v „Novicah“ vabil na božjo pot v Cerngrob, ker bi bilo ondi pred ko ne kaj več zgodovinskega najti. Odgovorim na to povabilo, da sem že dvakrat ondi bil. Rad bi pa jez tudi koga povabil, in ne samo enega ali družega, temuč mnogo mnogo Krajncov ali sploh Slovincov, namreč v naše zgodovinsko društvo, ali kakor se kliče po nemško: „Historischer Verein für Krain“.

Kaj da je namen tega društva, naznanuje že samo imé, namreč zgodovino naše ljube domovine, lepe krajnske dežele bolj natanko preiskati in pojasniti. Udov šteje to društvo doslej krog 20 častnih, krog 15 dopisujočih, in krog 260 družih; plačilo vsacega djanskega uda je na leto po 2 fl., za to plačo se pa tudi prejemajo listi tega društva v nemškem jeziku „Mittheilungen des historischen Vereins für Krain“, vsaki mesec 1 pola, včasih s kamnotisnimi dokladami. Kdor hoče ali v društvo stopiti, ali mu kaj poslati, se obrniti more ali naravnost v Ljubljano na gosp. dr. Klun-a, neutrudljivega tajnika tega društva, ali pa na poročnika ali mandatarja svojega okraja.

Čemu pa vabim v to društvo?

Pravite: „Bi kdo spet pisal kaj od naše zgodovine, kakor Valvazor, ali bi dal iz njegovih bukev kak izleček, kako bi bilo to prav!“ Prav bi bilo res, — pa veste, Valvazor je pri tem lepo grajšino zadjal ter je v pomankanji umerl, in komaj se vé za njegov grob v Kerškem. Vsakdo pa tudi nima grajšine, da bi jo brez plače zadeval za domovino, in tudi ne kapitalov, da bi jih trosil po svetu gredoč, stare in nove zidarije pregledovaje, prašne arhive preiskovaje, po tem pa pisarje, risarje in tiskarje plačevaje. Zatoraj je treba več pomočnikov, kteri lahko z malimi stroški storijo veliko:

„Zerno k zernu dá pogačo,
Kamen k kamnu dá palačo“.

Mislite si, izdaje zgodovinskega društva se po navadi narašajo na letnih 600 fl. po malem, — udov plačajočih pa še ni celih 300, razun kar nekteri prostovoljno več dajejo; koliko je tu mogoče storiti? Valvazorjeva grajšina „Bogensperg“ je gotovo večje dohodke nesla, in vendar — je šla. Ako toraj kdo tudi ni v stanu več delati za namen društva, za zgodovino krajnske zemlje, že s svojim denarnim doneskom bo pomagal veliko, ako stopi v društvo kot djansk ud.

Pa pravite dalje: „Kaj neki dela društvo? Le piše naj kdo našo zgodovino, jo bomo že kupovali in brali!“ — Menite da je zadosti malo papirja, črnila in gosjega ali še bolj jeklenega peresa, kadar hoče kdo zgodovino pisati? — „Naj si le glavo beli!“ pravite. Res, da bi si jo le imel s čem beliti; al zgodovina se ne izmišljuje iz glave, ampak se opira na djanske reči, ktere mora človek ali sam viditi in slišati, ali po družih izvediti. Bodete djali: „Stare reči ima že Valvazor, nove pa se dobijo, ako jih kdo le iše!“ Dober odgovor! Pa vedite: pri Valvazorji še ni vse hranjeno, marsiktero starico so že „Novice“ prinesle, ktera ni bila pri Valvazorji zapisana, na pr. od rimskih cest, od starih zidov več reči itd.; od srednjega veka Valvazor veliko še ni vedil, zadeve pod longobarskimi kralji, pod cesarjem Karolom Velikim in njegovimi nasledniki so mu bile malo znane, za več sto let srednjega veka malo piše od zgodob dežele, razun nekterih imen, daril do kterelega unanjega škofa, nekaj od madžarskih napadov; res da je Linhart v svoji zgodovini krajnskih in družih Slovincov pozneje

marsikaj iz starega časa bolj zagotovil in razjasnil; vendar mnogotere reči so se že zdaj boljše razsvetlile, kakor jih je pa on še vedil. Pa tudi za novejši čas ni enemu ali drugemu pisatelju mogoče vsega pozvediti, ako nima na strani pomočnikov ali dopisovavcov.

(Dalje sledi.)

Starozgodovinski pomenki.

O imenih „Svaduccius“ in „Svaduccia“.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Konec.)

V napisu, kjer se ime Svadučia nahaja, še nahajamo imena Bottio in Bottia, tudi Bocio in Boccia na drugih kamnih¹⁾, bodi si zavoljo rodivnega organa ali pa, ker Shiva se tudi veli Bhaga²⁾, pudendum muliebre, dalje: Saxamus = Peccius, Chaeront = Peč, Pečnik, Keront, Karant, Korant, Kurent.

V napisu pa, v katerem stojijo imena Antestatus, Antestia, Antestius pa najdemo imeni Lutumarus = Lutomar, ime po Shivi Ugri, ferox, ljut, zato ime Luticanov in českega mesta Litumefice (Leitmeriz) in ime Matria³⁾.

Še eno ime je v tem napisu in sicer Vogitoutus Bogitout = Diogenes. Beseda tout je obče blago indoeuropejskih jezikov, got. thiuda, Volk, ednos, thiudisko, heidnisch, kakor gens in gentilis, althochd. thiot, dheoda, thiota, gens, populus, letiški tauta gens, populus, indoles, natura, zato labbas tautas, bonae indolis, bonae naturae. Ostroumni Diefenbach⁴⁾ je prav iz te korenike izpeljal slovanske besede: tudj, tuj, ptuj (iz po-tuj), tužd', čuzi, čudzi, alienus, po analogii, kakor lud, populus, in ludski alienus. Ostale besedi tudj, tuj pričujete, da smo tudi nekđaj v slovenskem jeziku poznali tauta, tuta.

V keltiščini nahajamo: tuaith, tuath, territorium, gens, tud, terra, alltud, alienigena, britanski túd, tút, homines, familia, korniški tus, homo, cimriški tyaid, familia.

Umbriški: tuta, tota, Stadtgemeinde, territorium, tuticus, Gemeindevorsteher.

Členi rodovine Antestijev in Svadučijev so toraj bili sami Shivaiti, in sicer kakor imena Antestius, Svadučius, Matrix, Bottia, Bottio, častitelji Shive Bhage, rodivnega principa, pa tudi imena Saxamus, Lutumarus so iz Shivatovega častja, ker priimena Parvat, Ugra, to je, Saxamus, ferox, Karant, Karat, Lutomar tudi Shiva imade.

Ako Keltomani zamorejo te napise s takošnimi dokazi po keltiški razlagati, kakor smo jih mi po slovenski, se radi udamo, — ako pa ne, se hočemo dalje vojskovati za historiško resnico.

Ozir po svetu.

Stanovavci v Krimu.

Možkih prebivavcov se šteje v Krimu le okoli 200.000. Večina njih so Tartari, katerih je blizo 156.000; med

temi je kmetov 80.000, duhovnikov in sodnikov (imanov in molatov) 16.000, plemenitažev (mersa-tov) 10.000, mestnikov 50.000, Kristijanov je k večem 23.000. Število Rusov znaša okoli 3000. Iz Turčije se je vselilo tu kakih 10.000 Gerkov, ki večidel v Koslovem (Eupatorii) in Balaklavi prebivajo. Zraven teh je v Krimu še okoli 5000 Jermenov in skupaj 6000 Poljcov, Nemcov in Francozov.

Car Aleksander in podoba sv. Sergija.

Iz Moskve piše ondašnji časnik, da je rusovski car unidan romal v puščavo (piskrico) sv. Sergija in ukazal prvostolniku (metropolitu) Filaretu, naj mu izroči sveto podobo Sergijevo za oserčenje rusovske armade. Po povedbi moskviškega časnika je rusovska armada v nekdanjih vojskah vselej na dilo mertvaške truge sv. Sergija namalauo podobo tega svetnika sabo imela, in tako tudi národna bramba v vojski leta 1812. Vpričo vse carske rodovine, ki je, kakor naši bravci vedó, unidan spremila cara v Moskvo, je bila ta podoba pred cerkev sv. Sergija postavljena in metropolit je opravljal božjo službo pred njo; potem je sv. Sergija z gorečo besedo zaklinjal, naj prosi Boga, da dodeli zmago Rusii in junaškim vojakom njenim. Ko je bilo vse to opravljeno, je sv. podobo izročil caru. Ker jo je car sabo vzel, mislijo, da jo bo dal armadi v Krimu, da bi, nadušena po izgledu čudodelne podobe vse svoje žile napéla in zmagala sovražnike svete Rusije.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Komen-a na Goriškem 17. okt. A. B—l. Veselo je, ako cesarske gosposke in pa soseske z združeno močjo podpirajo dobre namene za občinski prid. Ker je pri nas očitna potreba, da bi imeli do dobrega izučenega kovača, ki bi nam vedil tudi v živinskih boleznih pomoči, sem se obernal do slavnega našega okrožnega poglavarja, naj bi nam v ti potrebi na roko šli, da bi mogel za to izučenje popolnoma pripraven mlad kovač o vsih Svetih v ljubljansko živinozdravniško šolo iti, ker je sam prereven, da bi mogel ondi na svoje stroške živeti. Verli gospod, poznaje našo potrebo, so dali precej prošnjo narediti in od sosesk podpisati, da bi se omenjenemu mladenču 10 gold. na mesec iz okrožne dnarnice dajalo. Zvesto se nadjaje, da se le-to tudi spolnilo bo, že naprej rečem očitno hvalo blagemu gospodu poglavarju, da so uslišali našo prošnjo, ki bo vsi soseski v dobro, zakaj v potrebi človeka imeti, ki vé svét in pomoč pri bolni živini, je dobrot, ki jo pač tisti naj bolj ceniti vé, ktereга je nesreča zadela, da mu je zbolela živina in poginila, ker od nobene strani prave pomoči ni bilo.

Iz Bistrice na Notrajskem 11. okt. J. B—c. Koler pri nas, hvala Bogu, je popolnoma nehala, spet se veselimo ljubega zdravja. Bog nam ga obderži! — Poljski pridelki pri nas so srednji; pšenice smo malo, koruze pa še precej pridelali; krompir nam gnjije bolj ko lani, in mnogim kmetom je popolnoma sognjil. Vina smo celó malo pridelali; letos še ni toliko bolezen tertam škodovala, ampak zdrave terte so silo malo grojzdja imele!

Iz Postojne 16. okt. * Na naši postaji ljubljansko-terzaške železnice morajo po sklenjeni pogodbi zadnje dela noter do konca avgusta 1857 dokončane biti; stroški teh zidanj so določeni na 100.000 gold. Ker se je popred govorilo, da bo železnica iz Ljubljane v Terst že konec prihodnjega leta gotova, se sedaj iz tega vidi, da bo še le čez dve leti.

Iz Ljubljane. Juter se bo podala deputacija ljubljanskih tergovcov na Dunaj, prosit za napravo tudi Ljubljančanom toliko potrebne bankne podružnice, iz ktere bi kupec za vložene meníce v sili gotov dnar dobival.

¹⁾ Ankershofon „Handb. der G. Kärnth.“ V. Heft 627.

²⁾ Ime Bhaga se v indiških bukvah nahaja kot priime Shive in beseda pomeni: pudendum muliebre, pa tudi: juterno sonce. Ako na prvotni pomen besede Bhaga nazaj gremo, vidimo, da izrazuje pomen „roditi“, „stvarjati“, primeri su roditi in sūnu, sin, sunis, sunce, rikša v možkem spolu medved, po pravem natus, der Gezeugte, in v srednjem Fixstern; torej spet najdemo poterjeno resnico, da pomeni: živeti, gibati se, stvarjati, roditi, so korenike za pomene: žival, voda, zrak, luč itd. Korenika besede Bhaga je bha, kar v sanskritu pomeni svetiti, sijati. Torej beseda Bog pomeni stvarječi in svetli.

³⁾ Ankershofen l. c. V. 622.

⁴⁾ Diefenbach „Vergl. Wörtl. der goth. Spr.“ II. 707. Pis.

manj za naprej po svoji lastnosti in rastenji z vejami razširijo, bolj na gosto se morajo saditi, in nasproti imajo bolj poredkoma stati, kolikor so starši in za naprej širjo oberšo delajo. Za majhine poldrugi do 3 čevlje visoke sadeže naj se jamice 3 do 4 čevlje saksebi naredé, za večje po 6 do 10 čevljev visoke sadeže pa je treba 6 do 8 čevljev medprostora. To se govori, če hočemo gosto drevje zrediti. Po spašnikih pa, kjer ima paša ostati, in kjer se drevje za oboje saditi hoče, za senco živini na paši in za rabo lesa, naj se jame izkopljejo po 4 do 6 sežnjevsaksebi.

Delajo naj se jame po redu tako, da bojo ravne odperte verste viditi od vsih krajev; naj se za to versta raztegne in po nji se jame kopljejo v pravšnih razstopih ali razprostorkih; tako se po vsaki versti prej dela, in prva jama druge verste vselej med dvema prednjima pričnè, da bo vse dobro in lepo narejeno, kar tudi k rasti drevja pripomore, zato da se sadeži lahko obrastejo, eden drugemu z vejami nič ne zabavljajo. Široke in globoke morajo biti jame po primeri korenin sadežev, raji enmalo prevelike, kakor da bi se moglo potlej pri presajenji kopati. Za sadeže pavca debele skopaj jame blizo 3 čevlje široke in poldrugi globoke; persta debelim deblicam boš jih naredil 2 čevlja široke in enega globoke; za tako majhne ali še manjše sadeže je bolj priročno, če se namesto posamnih jam jarki naredé z medprostorom potrebnim. Zemlja izkopana na verhu, in pa rušinja se dene na eno stran, zdolnja pa nasproti, da jo je pri presajanji lahko zbirati, kar opravo sadbe zlo podvzuje. (Dalje sledi)

Zgodovinske reči.

Krajnsko zgodovinsko društvo — Cerngrob in več družega.

Spisal P. Hicinger.

(Dalje.)

V tem tedaj dela zgodovinsko društvo; blago in pravo nabira, spravlja, zverstuje, obdeluje, da bi prihodnji pisatelji naše zgodovine bolj pri rokah našli potrebne pomoči; izdeluje pa tudi po samem mnogotere strani naše zgodovine; tako dasiravno še ne stoji celo zidanje skupaj, je vendar že semtertje temelj dobro vložen, in se tudi stene tukaj in tamkaj bolj ali manj od tal vzdigujejo. Bolj natančno se že določuje, ktere ga rodovinskega debela da so bili nekdanji stanovavci naše dežele; bolj posebno se dokazuje, kje da so stale te in te stare mesta; razlagajo se starih kamnov napisí, odkrivajo nekdanje terdnjave, skazujejo stare ceste. Nabirajo se spominki iz srednjega veka, prepisujejo ali saj po obsežku zaznamujejo pisma, in gotova dōba za marsiktero zgodbo, ki zadeva celo deželo ali tudi le posamezen del, se je že določila. Tudi za bolj nove čase je društvo že mnogo storilo, listov, zaznamkov, popisov nabralo, da, ko bi zdaj Valvazor živel, bi lahko za polovico boljše delo izdal.

Vse to se je do zdaj spolnilo, dasiravno je le malo pravih delavcov, in razun gospod tajnika dr. Kluna, ktere ga zunaj dežele bolj poznajo kakor pa v domači, je perstov ene roke skoraj preveč, domače pisatelje in dopisatelje društva sošteti. Koliko bi se storilo, ako bi le po malem tudi drugi kaj pisali; sej ni potreba povsod učenosti, da se na znanje dá, kadar se je kak star dnar našel, kako staro pismo zadelo, ktera letnica iz bolj starega ali bolj novega časa v kamen vsekana ali v listih zapisana dobila. Tudi tukaj velja:

„Zerno k zernu dá pogačo,
Kamen k kamnu dá palačo.“

Naj k temu svojemu vabilu pridenem še nekoliko posebnega. Za Cerngrob se tedaj vpraša, kateri kraj se po nemško tolmači Ehrengruben.

Ne vém, ali ga je Nemeec prav tolmačil, zakaj Cerngrob je pred ko ne toliko kakor čern grob. pri belih Krajncih se še sedanji čas govori cern namesti čern, in cermen, to je, rudeč, namesti čermen; lahko tedaj, da so tudi drugi Slovenci kedaj tako izgovarjali te besedi.

Zakaj pa da se je kraju to ime dalo, od tega pričuje staro izročilo, da so namreč kedaj roparji in tolovaji ondi imeli svoje gnjezdo, ter ropali memo potovajoče, ker je vse okrog velik gojzd pokrival, pot proti Gorici in Italiji je pa tam skozi peljala. Še le ko je škof Enicho leta 1283 nemških naselnikov krog Bitnjega, kakor višje v Sorici, vpeljal, je bila tolovajska druhal časoma pregnana.

Kdor pride zdaj do cerngrobske cerkve, s samim pogledom ne bo našel na stenah vse zgodovine, razun da je zidarija gotiška, nekaj starja močnejša, nekaj novejša, lepša, — da so nekaj jezuiti misijone imeli tukaj, in so se čuda godile že od 200 let sem, kakor napis govori na vratih, — od letnic pa samo eno na zvoniku 1666, ktera gotovo ni nar stareja. Nar bolj zvesto se hranuje tu tako imenovano „rebro ajdovske deklice“ ali prav za prav predpopske živali, 4 čevlje 8 pavcov dolgo. Škoda, da pri gotiških cerkvah tako malo varujejo letnice, ktere so večidel nekaj bile v kamen vsekane. Pride zidar ometat sivi zid, pa zameče in zamaže vse brez razločka. Tukaj bi bilo treba cerkvenim gospodarjem poskerbeti, da se taki spominki ohranijo, in ako niso za terdno narejeni, na priliko le na zid zapisani, bi bilo vendar vredno škerl ali plošo kupiti, napis in letnico v kamen vsekati in na pravem mestu vzditati. Jez sem, na pr., ko smo vse letnice pri naši cerkvici zabelili, dal plošo z zlatimi čerkami pod prižnico vzditati s tem napisom: „Stara cerkvica s. Brica šk., zdaljšana pred l. 1631, v farno zvišana l. 1790, v novo sozidana l. 1803, posvečena 5. sept. 1830“. Taka tabla se ne bo lahko zgubila, pa dela cerkvici tudi lepoto.

Od Cerngroba sem več našel v Ljubljani, namreč v bukvah gosp. dr. Costa-ta „Reiseerinnerungen aus Krain“ in pa v nabirnici zgodovinskega društva v spisu rajnega starološkega fajmoštra Jerneja Božiča. Ondi stoji zapisano, da je doljna cerkev sv. Martina zidana bila že v 12. stoletji, zgornja cerkev pa pozneje; pri nekem imenu je bila začerkana letnica 1493, na turnu *) pa 1551. Vendar to je tudi vse, kar vém; basni od „velikanske deklice“, ktera je stala z eno nogo na Šmarjetni, z drugo na Šmarni gori, očem ponavljati; smešno se mi pa pri takih pravlicah vendar to dozdeva, da ljudem ne pride v spomin, češ, 4 ali 5 čevljev dolgo rebro je vendar premajhno za tako dekličo, še ko bi bila dete v povojih!

(Konec sledi.)

Dobrodelni Džafar.

Iztočna povest.

Arabsk pesnik, ktere ga je Džafar velikodušno podperal, je po njegovi smerti svojega dobrotoika grob poiskal; vergel se je nad-nj bolečine prevzet in celo noč ondi v solzah prebil. V sanjah se mu je prikazal žlahni Barmekid ter rekel mu: „To je božja naklomba. Jez sem ti živž dajal, zdaj pa sam več ne živim; bivam v grobu, namesto v palači. Moji doevi so bili šteti, vendar naj kratkota mojih dní tvojih ne ogrenjuje. Pojdi v Bassoro, in reci tergovcu tretje štacune: „Barmekid Džafar te zaklinja, da mi daš 3000 cekinov. Zaklinja te pri spominu na bōbe“.

Pesnik se zbudí z naj večjim zavzetjem: „Moja sanja je resnična — zavpije — če je koli kdaj sanja resnico govorila; ako bi pa tudi še vlastni podpis Barmekida imel, vendar bi mi nikdo ne verjel. Naj bo! Vse čem pred zgu-

*) Beseda turen menda ni ptujka, ampak indo-europejska, po koreniki tur, bik, verh; latinsko turris, nemško Thurm, hebr. tur, cor. Pis.

Pirnica za kruh.

Naj si nabere pridna gospodinja dovelj korenin znane in povsod rasteče pirnice ali pirike (Queckenwurz); naj jih očisti vse nesnage, ktera se jih derži, potem naj jih dobro posuši na soncu ali pri peči; potem se pa zmeljejo kakor žito. Pridobljena moka iz teh korenin je dober dodatek za kruh. Vzame se namreč 1 četertinka te pirnične moke, pa 3 četertinke žitne; zmeša se oboje vkup ter se speče kruh. Takošen kruh je zdrav, vkušen in rediven.

Razmera žitnih pridelkov po svetu.

Dežele, ktere navadno več žita pridelujejo kakor ga potrebujejo, so: Rusija, Turčija z Valahijo in Moldavo, Egipt, severna Nemčija, severna Amerika in Francozko.

Med tistimi deželami pa, ktere morajo skor vsako leto kupovati žita v ptujih deželah, so v prvi versti: Angležko, Holandsko in Belgija.

Na Španjskem, Portugalskem in v Sicilii se ga skor ravno toliko prideluje, kolikor se ga potrebuje.

V našem cesarstvu se ga dosihmal še ne pridelava za potrebo, pa v malo letih se ga bo, kadar bo umniše kmetovanje povsod na Ogerskem in v Galicii ondašnje rodovitno zemljo pospešilo.

Iz gori imenovanih dežel, ktere žito na ptuje vozijo, se ga počez vsako leto proda okoli 18 milijonov hektolitrov *); južna Rusija ga namreč proda okoli 4 mil. 400.000 hektolitrov, Turčija z Moldavo in Valahijo 1 mil. 300.000, severna Nemčija in dežele izhodnega morja 7 mil., severna Amerika 3 mil., Francozko do 2 mil.

Letos pa bo drugač. Iz Rusovskega ga ne bo nič; namesto tega pa ga bo šlo več iz Turčije in posebno iz Valahije in Moldave, pa tudi iz Egipta, dokler ne bo izvožnja prepovedana. Severna Nemčija in dežele izhodnjega morja ga letos ne bojo dale nič, namesto njih pa ga ima španjska letos od več. Naj več ga bo prišlo iz severne Amerike, kjer se ga je letos za 18 do 20 hektolitrov čez domačo potrebo pridelalo.

Europa bo potrebovala letos okoli 20 do 22 mil. hektolitrov žita in od teh samo Angležko okoli 10 do 12 mil.

Kakor se iz tega prevdarka vidi, je pridelk v vsem skupaj zadosten, le na tem je vse ležeče, da se zaloge prav rezdeliyo.

(Tr. Z.)

Zgodovinske reči.

Krajnsko zgodovinsko društvo — Cerngrob in več družega.

Spisal P. Hicinger.

(Konec.)

Zdaj pa še kaj družega, pa od vseh krajev.

Na Gorenskem, v Bohinji namreč, piše gosp. Costa, aa Obernjah je v silni skali letnica vsekana, 1554 namreč; slišal sem pa, da se še na družih krajih nahajajo take letnice; ali vé kdo za nje?

Pri Bitnjah je hribec, ajdovski gradec. Dr. Prešern je pél od Čertomira, da je ondi stanoval, ali res ali ne, Bog vé; pa v Babni gori so našli rimske dnarje, topilnice in druge starine; ali ni nič znati od ajdovskega gradca? ali ni kje sledú od starih rudokopov? Prof. Haquet jih je našel v Mesnovcu, kjer so kdaj železo lili; še je bil kdaj železen zvon na Bistrici z letnico 1666.

Med Breznico ali prav za prav nad Mostami sta bila dva stara gradova, doljni na pol v skalo vsekan, gornji na lepem griču zidan, sicer oba poderta; Valvazor piše od

*) 1 hektoliter je 100 litrov, — 61 litrov in $\frac{51}{100}$ je pa toliko kolikor avstrijsk vagán.

nju v IV. bukvah str. 567, tudi neki moj prijatelj mi je nekaj vedil za tista. Višje pa pod Belšico proti Stolu je nekje veliko ajdovskih grobov; Valvazor piše, da so bili mnogi kamni z napisi ondi; moj prijatelj ni vedil za to, kdo vé kaj več od tega?

Pri Krašnji in Blagovici iščemo rimske postaje ad Publicanos; imé po gosp. Terstenjaku govori za Blagovico, rimske starine bi to še več poterdile; ali se jih ondi kaj več nahaja, kakor na pr. pri Trojanah?

Od Radolice piše Valvazor v XI. bukvah str. 462, da je pravice mestne dobila po cesarji Henriku III. (1039—1059); ondi so gospodovali tudi ortenburški grofje, pa pisem od tacih reči pomanjkuje. Ondašnja cerkev je gotiške šege, pa zdaj vsa spremenjena; je kaj letnice od nje?

V Kranji je na gotiški farni cerkvi letnica 14 . . . , več ne vé.

Od Komenda nihče ne vé, kdaj da je bilo v posest dano maltežkim vitezom.

Novo mesto že zdaj ni več novo; mora tudi še kaj starega imeti; mestne pravice od nadvojvoda Rudolfa IV., ustavno pismo za korarje od cesarjev Friderika IV. in Maksimilijana I., kaj od gotiškega dela cerkve, pod katero je še podzemeljska kapelica — in kdo vé kaj še? Vse take reči bi se prilegle zgodovinskemu društvu. V zatiških pismih sem našel, da je turn ali gradec (Grez) na ondašnjem mestu zidan bil že l. 1081, da je stal ob času cesarja Friderika II. 1239, potem v novo sozidan bil; tudi je ondi omenjen terg Markstett, morebiti ravno prednik Novega mesta, ker je v tistem listu še Beršljin imenovan. Na Horvaškem brodu (Gutenwert) je bil kdaj terg, ondi so stali sodniki vojvoda Ulrika III. 1254 in dalje, tudi duhoven pred ko v Škocjanu l. 1426, — je kaj ondi starin?

Kočevje je bilo kdaj v rokah ortenburških grofov, in vendar Valvazor le malo vé od tistih; kar od Kočevja govori, sam šteje za negotovo, tudi to kar ima od mestnih pravic po cesarji Karlnu IV.; jezik kočevski je še premalo pretuhtan, s katerim nemškim narečjem da se snida. Od Ribnice je nar bolj znan sam nadmašnik (Erzpriester), kdaj je bila posest oglejskih patrijarhov, na pr., jo je sv. Bertrand tirjal nazaj od cesarja Karlna IV. l. 1336. Vé kdo kaj več? Cerkev, fara je stara? Se vé da, pa koliko?

Tako glejte se na pr. še veliko prašati utegne. Ali sem tukaj zastonj vprašal? Sej nisem za se prašal. Upam, da ne bo zastonj.

Ozir po svetu.

Stanovavci v avstrijskem cesarstvu.

Poslednji „novičar“ je povedal, da konec lanskega leta se je štelo v našem cesarstvu 39 mil. in 411.309 prebivavcov; 19 mil. 272.610 možkih, 20 mil. 138.699 pa ženskih. Ker bi utegnili našim bravcem mikavno biti, zvediti: koliko ljudi ima vsaktera tistih dežel, ki so zedinjene pod krono avstrijsko, jim podamo tudi na drobno to število.

Kronovina:	Število	
	možkih:	ženskih:
Austrija pod Anižo	841.000	873.608
Austrija nad Anižo	362.200	393.150
Salcburško	74.082	80.297
Štajarsko	532.394	562.684
Koroško	163.849	182.301
Krajnsko	240.598	265.288
Terzaško in Goriško	307.347	305.709
Tiroljsko in Forarlberško	455.903	469.163
Česko	2.263.640	2.537.178
Marsko	928.236	1.043.929
Sleško	222.190	257.131
Galicija s Krakovo	2.446.426	2.610.221
Bukovina	213.388	217.276